

Andres Lemba: „Maja seisab püsti vundamendil ja Eesti muusika vundament on lastemuusikakoolid.” FOTO: ERAKOGU

„Iga õppeaasta alguses püüan hirme solfedžo ees maandada”

„MURE SOLFEDŽO PÄRAST ON ÕPILASTEL SÕLTUMATA SELLEST, KAS NAD TULEVAD LASTEMUUSIKAKOOLIST VÕI TAVALISEST GÜMNAASIUMIST. TAVALISEST KOOLIST TULIJATEL ON HIRM SELLEL TASEMEL, ET KUULDAVASTI ON SOLFEDŽO RASKE,” TUNNISTAB HELILOOJA, KONTSERTMEISTER JA OTSA KOOLI MUUSIKATEOREETILISTE AINETE ÕPETAJA ANDRES LEMBA, ÜKS TÄNAVUSTEST RIHO PÄTSI KOOLIMUUSIKA FONDI LAUREAATIDEST.

MEELI PARIJÕGI

Vanasti kuulus noore aadlidaami haridusse nagu aamen kirikus oskus noodist klaverit mängida. Kas tänapäeva hariduse juurde võiks kuuluda samuti koolist saadud oskus mõnd pilli mängida?

Ideaalis võiks see nii olla. Aga vanasti kuulus pillimänguoskus elementaarhariduse hulka väga vähestel. See oli aadli privileeg ja kohustus. Tänapäeval saab muusikahariduse palju rohkem inimesi. Kas kiita Eesti Vabariiki või haridussüsteemi, aga selle üle peame olema väga uhked ja hoidma lastemuusikakoole, et meil püsiks muusikaharidus nii heal tasemel. Maja seisab püsti vundamendil ja Eesti muusika vundament on lastemuusikakoolid. Tipus on muusikaakadeemia, filharmoonia kammerkoor, ooperiteater, rahvusmeeskoor, solistid ja pillimehed, mis kõik toetuvad laiale vundamendile. Kui vundamenti mõrad lüüakse, näeme tagajärgi varsti. Oleks väga kurb, kui hakkame ainult kusagilt kaugelt idast meile lauljaid-muusikuid tooma. Eesti Vabariigi mõte on kultuur, haridus ja keel. Muusika on meie kultuuris üliolulisel kohal ning meile ka mujal maailmas kõige rohkem tuntust toonud.

Millised on laste muusikahariduses need probleemid, mida peaks käsitada üles käärides esimeses järjekorras lahendamaks?

Kõige olulisem, et teadvustaksime ja väärtustaksime seda, mis meil on. Ja et me seda hoiaksime. Kui rääkida solfedžo valdkonnast, siis on kokku kutsutud tööruhm, mis hakkab lastemuusikakoolide programmi üle vaatama. Ma arvan, et selleks on väga õige aeg. Peame kogu aeg üle vaatama, mida ja kuidas õpetame. Ühiskond muutub, meie muutume, õpilased muutuvad ja muusika muutub.

Nagu professor Viive Ruus ütles, võiksid kultuur ja haridus olla rohkem koos, mitte lahus käsitatud. Täiesti nõus. Otsa koolis on kultuur ja haridus päris hästi lõimunud. Selle kooli panus Eesti muusikaellu on väga

märgatav, õpilastel on kontserttegevuses rohkem väljundeid.

Millisena teile paistab praeguste noorte õpiaeg oma kooliajaga võrreldes?

See on teine maailm. Põhitõed on küll samad, aga eelkõige suhtumine on hoopis teistsugune. Kunagi võis lapsevanem panna järeלטulija käsu korras muusikat õppima, nüüd niisugust asja eriti ei kohta. Ja ka õpetajate suhtumine õpilastesse on kardinaalselt teine kui minu kooliajal. Praegu on õpetajad toetajad, sõbrad ja teenäitajad. Sellal võisid nad sageli olla käskijad-keelajad.

Millised õpetajad olid teile sõbrad ja teenäitajad?

Olen sellele väga palju mõelnud. Kõige paremad õpetajad olid eelkõige head inimesed – soojad, südamlikud ja mõistvad. Õppisin Tallinna muusikakeskkoolis. Mu erialaõpetaja Eda Kõrge-mägi on ääretult soe ja südamlik inimene. Emakeeleõpetaja Inga Puks oli samuti äärmiselt sümpaatne ja mõistev, aga mina ei osanud siis seda hinnata. Olin koer poiss ja kindlasti valmistasin talle palju meelehärmi. Nüüd tahan temalt vabandust paluda.

Kui hea inimene oskab veel oma ainet huvitavalt edasi anda, on see topelt väärtus. Väga hea ja professionaalse õpetajana meenutan ka oma klaveriõpetajat Ülle Sisa. Võib-olla just tänu talle olen muusika juurde jäänud. Enne 8. klassis tema juurde sattumist ei läinud mul muusikas üldse hästi, vaid pigem langustrendis. Ma ehk ei osanud muusikat mõista. Ma ei osanud õppida. Ülle Sisa õpetas detaile lahti mõtestama ja nendes tervikut nägema ning ta õpetas mind saavutama tulemust. Seda polnud mulle keegi varem õpetanud ehk eelmised klaveriõpetajad ei osanud õpetada mind õppima. Ülle Sisa juures õppimine oli täiesti teine maailm: mulle tehti asi selgeks, ma täitsin ülesande ja sain järgmisele etapile minna. Selle eest olen talle väga tänulik.

Kust pärinevad lood väikeste laste hirmust kurja klaveriõpetaja ees?

Võib-olla sobib mõni õpetaja väga hästi vanemale õpilasele, aga väikestele mitte. Selle teema juurde sobib öelda, et intelligentsuse üks tundemärk on kohanemisvõime. Pere ringis oma lastega räägime ühtmoodi, koolis õpilastega teistmoodi, sõpradega kolmandat moodi. Ehk igas olukorras on omad reeglid ja seda peab arvestama. On ju vahe, kas sul on õpilaseks 6–7-aastane laps või 16–17-aastane noor. Olen õnnelik, et õpetan just siin koolis noori. Mulle meeldivad väga ka väikesed lapsed, aga tunnen, et saavutan noortega paremini kontakti.

Hea tantsuõpetaja paneb karud ka tantsima. Kas hea muusikaõpetaja paneb laulma ka selle lapse, kellele karu on kõrva peale astunud?

Olin kunagi laste muusikaringis kaasjuhendaja. Iga kord, kui septembris 1. klassiga alustasime, tundus pilt päris lootusetu. Aga siis hakkas pilt muutuma – viisipidajate hulk klassis kasvas mitmekordseks. Loomulikult on rohkem ja vähem muusikaalseid lapsi, nagu ka matemaatikat paremini ja halvemini mõistvaid, aga lauluoskus on teatud määral arendatav. Mida rohkem koolis lauldakse, seda parem, eriti algkoolis. Muusika on emotsionaalne ala, mis avab lapsi ja annab kogu eluks neile hingeharidust.

Nii et on vaja tublisid õpetajaid, kes suudavad õpilasi endaga kaasa haarata. See, et õpetaja laulab hästi või mängib hästi klaverit, pole alati peamine. Väga oluline on ka mingi muu omadus, mis paneb lapsed tahtma tema juures käia. On koole, kus õpetajal laulab kooris 50–70 last, teises sama suures koolis ainult 10–15 ja koor kiratseb. Sinna pole midagi teha – osale inimestele on antud võime teisi kaasa tõmmata, osale mitte. Küll oleks tore, kui sellise võimega inimesi oleks rohkem ning me oskaksime neid väärtustada ja hoida.

Kuidas teie oma õpilasi solfedžot õppima innustate?

Õpilastel on vaja kohe alguses teadvustada, milleks on vaja sellist distsipliini

nagu solfedžo. Esimestes tundides vahel ainult sellest räägingi. Mõtestame koos asju lahti ja vestleme. Kui õpilased mõistavad, et see on neile vajalik aine, siis on nad motiveeritud ka solfedžot õppima samamoodi nagu oma eriala. Edasi on juba lihtne.

Aga kas laiskuse vastu on ka rohtu?

Püssirohi. (Naerab.) Laiskuse teema on mulle väga tuttav. Arvan, et mul on karmavõlg, et ma õpetajaks sain. (Naerab.) Ma ise olen väga vähe õppinud, kuna muusikakeskkoolis tuli kõik kuidagi iseenesest, jäi kergelt külge.

See on andekate laste häda. Alguses läheb kõik hästi kergesti, aga kui on tarvis hakata pingutama, siis lihtsalt ei oska.

Täpselt. Ja edasi jõuavad ikkagi töökad.

Et üks protsent annet ja 99 protsenti tööd kehtib?

Ma olen nõus. Kas ühest protsendist piisab, selle üle võime vaielda, aga töö protsent on ande omast ikka palju suurem.

ANDRES LEMBA

- Riho Pätsi koolimuusika fondi laureaat 2016
- G. Otsa nimelise Tallinna muusikakooli muusikateoreetiliste ainetõpetaja
- Rahvuskoor Estonia poistekooriga koorimeister ja kontsertmeister
- Vanalinna muusikamaja tütarlastekooriga kontsertmeister
- Kirjutanud nii kammer- kui ka koorimuusikat ning seadnud erinevates žanrites muusikat koorile ja orkestrile.
- Tema looming on kõlanud üld- ja noorte laulupidudel ning muusikafestivalidel nii Eestis kui ka välismaal.
- Aasta koorihelilooja 2015
- Tänavu enda muusika juurde jõudmise eest kõige enam õpetaja Ülle Sisa ja kolleeg Hirvo Survat.

Need, kes jõuavad tippu, jõuavad sinna tööga. Andekaid on Eestis väga palju. Aga tänapäeval kontsertpianistiksaamine nõuab üleilmlikke võimeid või tööd. See on meeletu, kui palju pianist peab päevas harjutama, et saada tipp-pianistik ja esineda. Minule on see kosmos.

Aga kuidas laiskadest jagu saada? Tuleb ka neid motiveerida. Ma ei saa käia õpilastel kodus vaatamas, kui palju nad koolitööga tegelevad. Ühel õpilasel on vaja koolitöö tegemiseks tund aega, teisel tuleb lihtsalt raamat enne tundi lahti teha, kui sedagi. Mõnele tuleb südametunnistusele koputada ja selgitada, miks tal seda ainet üldse vaja on ning miks tal oleks tarvis sellega rohkem tegeleda. Ja kuidas tegeleda – seda selgitama olen alles aastatega õppinud.

Millised omadused peavad olema heal muusikaõpetajal?

Ma meenutan väga palju oma õpetajaid muusikakeskkoolist, nii häid kui ka neid, kes ei käitunud pedagoogiliselt õigesti. Arvan, et olen ka nendelt palju õppinud. Väga oluline on empaatiavõime, kontakti saavutamine õpilastega. Loomulikult peab õpetaja olema objektiivne. Õpilased on võrdsed, neil ei tohi vahet teha. Kõige hullem, mida õpetaja saab teha, on õpilast alandada. Ma võin õpilastega riielda, võin olla range, aga õpilane peab saama aru, mille pärast temaga ei olda rahul, milles on probleem.

Õnneks ei pea me siin koolis palju hindeid panema. Hindamise teema üle on väga palju vaieldud ja ehk jäädaks vaidlema, kui palju see motiveerib ja kui palju pärsib.

Selliseid kogemusi on palju, kus väga erudeeritud inimene seisab auditooriumi ees ja kõik teavad, et ta on suur proff, aga kui ta ei saavuta auditooriumiga kontakti, siis keegi lihtsalt ei jaks teda kuulata. On vaja kontakti, banaalselt öeldes inimestele naha alla pugemist. Kui sa suudad sümpaatne olla, siis tahavad teised sinuga koostööd teha. Kui seda soovi ei teki, siis pole sinu kraadist ja teadmistest mingit kasu. Su jutt läheb inimestest mööda.

Nüüd küsin teilt kui heliloojalt: kust tuleb inspiratsioon?

Oi, kui ma teaks, matkaks sinna ja küll korjaks seda. (Naerab.) Olen väga palju loonud just koorimuusikat ja lihtne on öelda, et tekst inspireerib. Lugeses hakkad ühel hetkel seda muusikalisel ette kujutama.

Lisaks rahvaluulele ja eesti luuleklassikale olen väga palju ka ladinakeelsetele vaimulikele tekstidele muusikat loonud. Tekst hakkab enda sees helisema ja muusikas voolama kergemini just ladinakeelsete tekstide puhul.

Mul tuleb esimesena silme ette „Haned-luiged, tulge koju ...”

See tuli tõesti kuskilt ülevalt. Mul oli vaba hetk. Vaatasin teksti ning hakkasin seda nagu muundatud kujul kirja panema. See tuli väga spontaanselt, nagu valdavalt kogu muusika, nii palju, kui olen seda loonud. Praegu kirjutan Jaanus Vaiksoo libretole poistekooriga, mis tuleb aasta pärast Estonias esiettekandele. Mulle oli väga suur au, et minu poole selle palvega pöörduti, ja ma väga kartsin seda tööd. Olen Jaanus Vaiksoole hästi tänulik, et need on nii toredad tekstid – väga inspireerivad ja kergesti muusikasse minevad, humoorikad ja hoogsad. Need hakkasid mul peas helisema väga kiiresti. Nüüd ma enam ei karda. Suur osa muusikast on juba olemas.

Kas on juhtunud, et teid on kutsunud Artur Lembaks?

Jaa, seda nalja on saanud. Isegi Otsa kooli ühel jõulukontserdil teadustati mind kui Artur Lembat. Kuidagi nii, et kõrvuti Artur Lemba teosega kuulame oma kooli õpetaja Andres Lemba teost. Tegelikult olid mõlemad minu teosed. Ma olin pärast Pätsu preemiat uudistes isegi Ants Lemba! Arturiga on alati küsimus, kas ja kuidas me sugulased olete. Meil on hästi kaugel ühised esivanemad, aga samamoodi oleme kõik kusagilt sugulased.